

Nota Participatiebeleid

Samenwerken in De Bilt

Voorwoord

Bij Eva Janssen in de straat stond een buurtsuper. De supermarkt is al ruim een jaar geleden gesloten. Eva heeft in de krant gelezen dat de gemeente woningen wil bouwen op het terrein. Het liefst had ze gezien dat er een trapveld zou komen op het terrein met veel bomen er omheen. Haar twee zoons kunnen dan lekker buiten spelen. Ze snapt wel dat er woningen moeten komen, maar maakt zich zorgen over haar uitzicht en de parkeersituatie in de straat.

De hele straat ontvangt een uitnodiging voor een bijeenkomst. De gemeente laat weten dat ze graag van de bewoners wil horen hoe zij over het plan voor woningbouw denken. Eva besluit er naar toe te gaan om haar zorgen te uiten. Ze is ook benieuwd of de rest van de buurt haar zorgen deelt. Tot haar verbazing laat de gemeente weten dat er nog geen uitgewerkt plan is.

De gemeente wil inwoners een vergaande stem geven in dit project. Eva vindt dat best lastig, want waar moet ze nu iets van vinden? Maar ze ziet ook mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het plan. De projectleider vertelt dat de gemeenteraad kaders heeft vastgesteld over het aantal woningen dat gebouwd moet worden en het aandeel van sociale huurwoningen in het project. Verder is er nog niets vastgelegd. Eva meldt zich samen met haar buurman en een aantal anderen aan voor de werkgroep. Daarin zitten ook deskundigen van de gemeente. De werkgroep stelt de uitgangspunten voor het plan op. De deskundigen van de gemeente delen hun kennis zodat Eva en haar burens goed gefundeerde keuzes kunnen maken. Met elkaar komen ze tot de conclusie dat er best wel wat hoger gebouwd mag worden, als dat meer groene ruimte op de grond oplevert. De uitgangspunten worden teruggekoppeld aan de buurt en op onderdelen nog iets aangescherpt zodat bijna iedereen zich er in kan vinden. De uitgangspunten worden voorgelegd aan de gemeenteraad en vastgesteld. Daarmee zit de opdracht voor de werkgroep er op.

Er is nu meer duidelijk over wat er mogelijk op het terrein gebouwd gaat worden, maar Eva heeft nog geen idee hoe dat er uit gaat zien. Ze is benieuwd hoe het nu verder gaat. Ze hoopt dat de goede samenwerking met de gemeente voortgezet wordt. De gemeente laat weten dat de bewoners een doorslaggevende stem krijgen in de keuze van het plan. Dat is fijn! Er wordt een selectiecommissie ingesteld waarin twee burens komen te zitten die met Eva in de werkgroep zaten. Zij stellen een zogenaamde selectieleidraad op, op basis waarvan geïnteresseerde ontwikkelaars een plan kunnen indienen. Er worden 12 plannen ingediend waaruit de commissie een selectie van 3 maakt die het meest voldoen aan de uitgangspunten.

De drie plannen worden aan de buurt gepresenteerd. Alle aanwezigen mogen hun stem uitbrengen voor dat plan dat hun voorkeur heeft. Eva kiest voor een plan met appartementen met een parkeergarage en een kleine speeltuin tussen de woonblokken in. De meerderheid van de buurt kiest voor de optie van iets lagere bouw en een afgesloten parkeerterrein achter de woningen. Eva vindt het jammer dat er nu geen speelruimte bij komt, maar is blij dat de nieuwbouw niet voor parkeeroverlast gaat zorgen en de zon nog wel over de bebouwing heen de straat in kan schijnen.

Een aantal weken later ontvangt Eva een uitnodiging in de bus van de ontwikkelaar die het plan gaat uitvoeren. Hij wil graag kennismaken met de buurt en de details van het bouwplan en de bouwperiode met hen bespreken. Eva heeft er vertrouwen in dat er uiteindelijk mooie woningen gebouwd gaan worden die iets toevoegen aan de buurt.

Bovenstaand verhaal schetst een mooi beeld van hoe we willen samenwerken. Vanuit dit perspectief willen we verder werken.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
1 Samenwerken in De Bilt	5
1.1 Ontwikkelingen	5
1.2 Evaluatie en inwonerspeiling	6
1.3 Waar gaat het niet over?	7
2 Visie op participatie	8
2.1 Soorten participatie	8
2.2 Visie	9
2.3 Participatieniveaus	9
2.4 Uitdagingen	10
3 Uitgangspunten en aanpak	13
3.1 Maatwerk en gebiedsgericht	13
3.2 Representatief en vertegenwoordiging	13
3.3 Evaluatie	13
3.4 Participatiewijzer	13
3.5 Spelregels	13
4 Uitvoeringsagenda	15
Bijlagen	16

1 Samenwerken in De Bilt

In december 2009 heeft de gemeenteraad het beleidskader communicatie 'De Bilt in beeld' vastgesteld. In de afgelopen jaren is op basis van de uitvoeringsagenda verder vorm gegeven aan het beleid. Inmiddels zijn we bijna tien jaar verder en vraagt een nieuw college en een veranderde maatschappij om aanscherping van dit beleid.

In december 2018 heeft het college het 'Communicatiekader 2018-2022' vastgesteld, dat inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen op het gebied van overheidscommunicatie. Er is voor gekozen om het participatiebeleid los te koppelen van het communicatiebeleid om het onderwerp de aandacht te geven die het verdient. Participatie gaat immers verder dan alleen communicatie. Het gaat over hoe we met inwoners samenwerken en hoe zij met ons willen samenwerken. Participatie kan op indirecte wijze lokale democratie versterken en de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden vergroten.

Deze nota beschrijft de visie op participatie en de aanpak om tot een keuze voor participatie te komen.

NB: daar waar in deze nota de termen 'burger', 'inwoner', 'belanghebbenden' of 'betrokkenen' gebruikt worden, bedoelen wij dit in de brede zin van het woord. Daarmee benadrukken wij dat wij niet alleen mensen betrekken die in de gemeente wonen, maar ook ondernemers, instellingen en belangenbehartigers.

1.1 Ontwikkelingen

De samenleving is de afgelopen jaren flink veranderd. We leven in een netwerksamenleving. Kennis is door digitale ontwikkelingen voor een groter publiek beschikbaar en inwoners nemen steeds vaker initiatief en organiseren zichzelf. Voor de gemeente betekent dit dat het speelveld en haar rol voortdurend verandert. Naast initiatiefnemer zijn we steeds vaker partner of hebben we alleen een faciliterende rol.

De Omgevingswet vraagt ook een andere blik op participatie. Initiatiefnemers van ruimtelijke plannen moeten zelf met de omgeving in gesprek over hun plan en zo draagvlak creëren.

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Ollongren schreef in de zomer van 2018 de Tweede Kamer over onder andere deze ontwikkeling en de invloed hiervan op de lokale democratie¹. "Mensen willen betrokken zijn en invloed hebben op politieke keuzes die gemaakt worden. De participatie van inwoners heeft een lossere, meer ad hoc karakter gekregen. Lang niet iedereen stemt bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het is de vraag wat de rol en positie van de gemeenteraad binnen deze veranderende samenleving is, maar ook welke mogelijkheden inwoners zelf hebben om invloed uit te oefenen of zelf initiatief te nemen."

In de brief benoemt de minister de noodzaak om de lokale democratie te versterken. Ook presenteert zij het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie dat in het najaar van 2018 van start is gegaan. Hier staat de werking van de democratie en het bestuur in relatie tot maatschappelijke vraagstukken centraal: het doen, het innoveren, het leren, het leggen van verbindingen. Dit programma biedt ondersteuning aan gemeenten. Vanuit de gemeente De Bilt kijken we waar in het programma kansen voor ons liggen om aan te sluiten.

¹ file:///ssc-dcs-cif0001.sscict.intra/Home/BLT/SchuiDo/Downloads/kamerbrief-plan-van-aanpak-voor-versterking-lokale-democratie-en-bestuur%20(1).pdf

1.2 Evaluatie en inwonerspeiling

De uitvoering van het participatiebeleid tot nu toe is eind 2017 geëvalueerd. Negen participatietrajecten zijn onder de loep genomen. Betrokken medewerkers zijn geïnterviewd en inwoners en belangenvetegenwoordigers hebben we gevraagd een open vragenlijst in te vullen. Uit deze evaluatie (bijlage 1) blijkt dat deelnemers aan de trajecten positief waren over de mogelijkheid die zij daartoe kregen. Ook merken ze dat er beter naar hen geluisterd wordt ten opzichte van eerdere ervaringen. Er kwamen ook verbeterpunten uit naar voren op basis waarvan vragen zijn geformuleerd die met het nieuwe beleid beantwoord moeten worden.

- In hoeverre kunnen we vaker ruimte geven voor participatie door minder strakke kaders mee te geven of meer zeggenschap neerleggen bij de belanghebbenden?
- Hoe kunnen we de verwachtingen tijdens en in de afronding van een traject beter managen?
- Hoe zorgen we voor een goed netwerk bij de start van een traject?
- Is er bereidheid om vaker gezamenlijk met participanten het proces te bepalen?
- Hoe krijgen we het echte geluid naar boven en betrekken we de 'zwijgende meerderheid'?
- Hoe wordt omgegaan met vertegenwoordiging en representativiteit?
- Hoe wordt de raad betrokken bij en geïnformeerd over participatietrajecten van het college?

Daarnaast hebben wij met een brede peiling in 2018 gevraagd hoe inwoners over participatie denken en hoe zij zowel de rol van de gemeente als hun eigen rol daarin zien. Het rapport met een toelichting op de onderzoeksmethodiek en de volledige uitkomst is in bijlage 2 te vinden.

Uit de peiling blijkt dat een overgrote meerderheid van de inwoners het goed vindt dat de gemeente inwoners betreft bij beleid, plannen en projecten. Over de zichtbaarheid hiervan is men minder goed te spreken: slechts een kwart ziet in de praktijk dat de gemeente moeite doet om inwoners te betrekken en minder dan een vijfde vindt dat de gemeente hen voldoende actief betreft bij belangrijke onderwerpen. Inwoners die nog nooit met de gemeente hebben meegedacht, geven hiervoor voornamelijk als reden dat zij niet wisten hoe zij dit konden doen. Daarnaast heeft bijna een vijfde geen behoefte om mee te denken over plannen van de gemeente.

Inwoners willen met name betrokken worden bij zaken die betrekking hebben op hun eigen woonomgeving zoals (her)inrichting van de eigen straat, buurt of het dorp en het openbaar groen. Over deze onderwerpen willen inwoners vooral meebeslissen. Men geeft hierbij de voorkeur aan persoonlijke benadering door bijeenkomsten. Een enquête volgt op de tweede plek en vervolgens een werkgroep of wijkbezoek. Over onderwerpen die van belang zijn voor de hele gemeente vindt een grotere groep het voldoende als zij worden geïnformeerd. Daar waar onderwerpen dichterbij komen, wil men graag actiever betrokken worden (raadplegen) bijvoorbeeld via een enquête.

Het merendeel van de inwoners wil aan het begin van het proces betrokken worden, wanneer er nog ruimte is om mee te denken over onderwerpen of de aanpak.

Zestig procent van de inwoners weet dat het mogelijk is om zelf een initiatief in te dienen bij de gemeente, maar de manier waarop initiatieven kunnen worden ingediend is voor de meerderheid van de inwoners niet (helemaal) duidelijk. Zij hebben vooral behoefte aan een vast contactpersoon die hen kan helpen bij het indienen en uitvoeren van een initiatief.

De helft van de inwoners vindt het een goed idee dat initiatiefnemers zelf verantwoordelijk zijn voor draagvlak voor hun plannen. Wel is het daarbij van belang dat de gemeente het verkrijgen van draagvlak faciliteert (en daarmee de initiatiefnemer ondersteunt) en er toezicht is op de juiste wijze van het verkrijgen van draagvlak. Een zorg van tegenstanders van dit idee is dat enkel de mondige, hoogopgeleide initiatiefnemers kans van slagen hebben en dat het draagvlak kan worden gemanipuleerd.

Bovenstaande uitkomsten van zowel de evaluatie als de inwonerpeiling geven aandachtspunten aan voor het nieuwe beleid, maar zeker ook voor de uitvoering daarvan. In zowel de visie op participatie als in de spelregels en de aanpak krijgt dit een plek.

1.3 Waar gaat het niet over?

Dit beleid gaat specifiek over de manier van samenwerken met inwoners om beleid en projecten vorm te geven en uit te voeren. Het gaat niet over de Participatiewet en niet over de participatiemaatschappij in de brede zin van het woord waarbij gemeente meer zelfredzaamheid van burgers vraagt en stimuleert.

2 Visie op participatie

De rol van de (lokale) overheid is de afgelopen jaren steeds meer van een autoriteit veranderd in een speler in de netwerksamenleving. Enerzijds doordat de overheid terugtreedt en daarmee meer verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van inwoners vraagt, anderzijds doordat inwoners steeds vaker zelf initiatieven ontplooiën en meer toegang hebben tot kennis en vaardigheden.

Dat betekent meer dan ooit dat inwoners en overheid elkaar nodig hebben en goed moeten samenwerken. De traditionele opvatting van burgerparticipatie waarbij de overheid in eerste instantie bepaalt of en hoe inwoners betrokken worden bij het opstellen van beleid en de uitvoering van projecten is niet meer vanzelfsprekend. Participatie is niet langer een 'extraatje' maar een noodzaak om binnen de huidige samenleving tot beter en gedragen beleid te komen. Daarnaast maakt de gemeente steeds vaker onderdeel uit van processen die vanuit de samenleving gestart worden. Inwoners bepalen wat ze nodig hebben en vragen aan de gemeente wat deze daar in kan betekenen. Rollen zijn dus minder strak omljnd. Dat vraagt om flexibiliteit van alle spelers, maar ook om duidelijkheid en heldere afspraken over wat van wie verwacht mag worden.

2.1 Soorten participatie

Wij onderscheiden twee soorten van participatie. Enerzijds burgerparticipatie; waarbij de gemeente inwoners uitnodigt om een bijdrage te leveren aan het opstellen of uitvoeren van beleid en projecten.

Anderzijds overheidsparticipatie; waarbij het initiatief vanuit de samenleving komt, maar ondersteuning vanuit de gemeente nodig is.

Deze vormen zijn niet altijd strikt gescheiden. Binnen een project kunnen beide vormen door elkaar heen lopen.

Burgerparticipatie	Overheidsparticipatie
Start bij de overheid Burger als participant Overheid als initiatiefnemer Gedacht vanuit beleid	Start bij de burger Overheid als participant Burger als initiatiefnemer Gedacht vanuit mogelijkheden

Bron: Berenschot

Voedseldoolhof Melkweg

In het gebied aan de Melkweg werkt de gemeente aan woningbouw en de herinrichting van de omgeving. Tijdens bewonersavonden zijn inwoners geïnformeerd en uitgenodigd om mee te denken over de herinrichting. De Stichting Biltsheerlijk kwam met het initiatief om een plukdoolhof te realiseren op het terrein van kinderboerderij De Schaapskooi. Dit kon alleen als er een uitbreiding kwam van de kinderboerderij. Na overleg tussen de gemeente en de initiatiefnemers heeft het plukdoolhof een plek gekregen in de tekeningen voor de herinrichting. De gemeente stelt de grond beschikbaar, de initiatiefnemer neemt de aanleg en het onderhoud van de pluktuin op zich. Een mooi project waar burger- en overheidsparticipatie elkaar tegen komen.

2.2 Visie

Burgerparticipatie

Participatie is geen doel op zich, maar een vanzelfsprekende werkwijze voor de gemeente De Bilt. Wij hechten grote waarde aan inbreng van burgers omdat zij de dagelijkse praktijk ervaren en daarmee waardevolle kennis kunnen delen. Door samen te werken kunnen we de kwaliteit en uitvoerbaarheid van beleid en projecten vergroten. Daarnaast zorgt een goede samenwerking voor een grotere betrokkenheid bij en groter draagvlak voor beleid en projecten.

Wij willen iedereen de gelegenheid bieden om te participeren bij onderwerpen die hen aangaan. Door alle belanghebbenden in een vroeg stadium te betrekken krijgen we snel inzicht in de verschillende belangen en kunnen we samenwerken richting een goede oplossing. Als de belangen niet verenigbaar zijn, is het aan de gemeente om zich goed te laten informeren over de verschillende belangen en op basis daarvan, met het algemeen belang in het achterhoofd, een besluit te nemen.

Wij staan open voor verschillende vormen en niveaus van participatie. Wij zijn duidelijk over de verschillende rollen die een ieder in het proces heeft. De gemeenteraad en het college stellen vooraf kaders vast waarbinnen ruimte is voor participatie. Participanten weten wat de kaders zijn en beschikken over dezelfde relevante en openbare informatie als wij, zodat zij goed in staat zijn een waardevolle bijdrage te leveren. Wij zijn transparant in onze besluitvorming en laten zien wat wij met de inbreng hebben gedaan.

Blauwe zone Oude Dorp De Bilt

Om de parkeeroverlast in het Oude Dorp in De Bilt op te lossen, had de gemeente een plan opgesteld voor invoering van een blauwe parkeerzone waarbij de toegestane parkeerduur beperkt wordt. Deze oplossing kwam voort uit een gedegen verkeerskundig onderzoek.

De bewonersvereniging van de buurt heeft vervolgens alle inwoners en ondernemers in het gebied gevraagd mee te denken en hun mening te geven over het voorstel. Uit de gehouden enquête, kwamen meerdere verbeterpunten op het plan. Deze zijn daarin verwerkt met als resultaat een beter plan dat aansluit bij de wensen van de inwoners en ondernemers.

Overheidsparticipatie

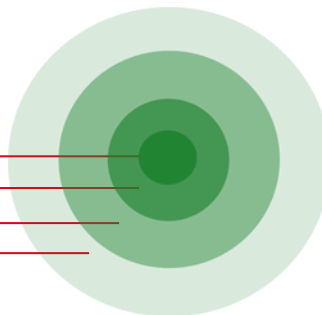
Wij staan open voor initiatieven van burgers die de samenleving versterken. Wij geven hen de ruimte en stimuleren hen om deze initiatieven uit te werken. Daar waar nodig of gewenst ondersteunen wij hen en helpen wij hen op weg. Initiatieven die bijdragen zijn aan de strategische opgaven van de gemeente, faciliteren wij actief. Wij nemen het proces niet over, maar geven wel duidelijk aan welke kaders van toepassing zijn. Daarin zijn wij niet star, maar denken we creatief mee. Als voor uitvoering van het initiatief een besluit van de gemeente nodig is, vragen wij de initiatiefnemers om alle belangen open en eerlijk in kaart te brengen. Deze belangen wegen wij mee in onze besluitvorming.

2.3 Participatieniveaus

In De Bilt werken we met vier participatieniveaus die we terugzien in de Ringen van invloed. Dit is een model dat ontwikkeld is door het Rijk². Hoe dichterbij het midden van de cirkels, hoe groter de invloed van een betrokkenen is. Het model is te gebruiken bij zowel burgerparticipatie als bij overheidsparticipatie. In het laatste geval is het waarschijnlijker dat college en gemeenteraad in de buitenste ringen komen te staan.

² Bron: <https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/f/factor-c/ringen-van-invloed>

Meebepalen
Meewerken
Meedenken
Meeweten

Ringen van invloed

Meebepalen

Betrokkenen en belanghebbenden die op dit niveau deelnemen aan een traject nemen beslissingen met een doorslaggevende invloed. Er kan niet meer van de keuze afgeweken worden door college en raad. Dit niveau vraagt om duidelijke en realistische kaders vooraf en (wanneer van toepassing) nadrukkelijke commitment van het bestuur aan de genomen beslissingen.

Meewerken

Betrokkenen en belanghebbenden werken daadwerkelijk mee aan het traject. Zij leveren gezamenlijk met medewerkers van de gemeente en andere betrokkenen een plan, ontwerp of ander product op dat ter besluitvorming aan het college of de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Meedenken

Betrokkenen en belanghebbenden geven hun mening en delen hun kennis. Ook kunnen zij advies geven aan diegenen die het uiteindelijke product maken en het besluit nemen. De input kan er toe leiden dat het plan of het besluit dat uit het traject voortkomt, beter afgestemd wordt op de wensen van de betrokkenen of verbeterd wordt door de lokale kennis en ervaring.

Meeweten

Betrokkenen en belanghebbenden worden door de gemeente (actief) geïnformeerd over plannen en besluiten.

2.4 Uitdagingen

We staan voor een aantal uitdagingen op het gebied van participatie. Enerzijds zijn er verbeterpunten op basis van de evaluatie, anderzijds zijn er ontwikkelingen die vragen om aanpassing van onze werkwijze en het ontwikkelen van nieuwe methodes. Onderstaand worden deze uitdagingen benoemd en nader toegelicht.

De basis op orde

Uit de evaluatie zoals beschreven onder 1.2 blijkt dat we al best goed op weg zijn en bij steeds meer projecten participatie toepassen. Wel zijn er in de basis nog verbeterpunten.

Zo is voor deelnemers aan een participatietraject niet altijd duidelijk wat zij kunnen verwachten en welke rol zij hebben. Ook is niet altijd duidelijk wat de doorlooptijd van een traject is en wanneer deelnemers weer wat horen. Daarnaast is vaak niet goed zichtbaar wat er met de gegeven inbreng is gedaan en wordt een traject ook niet goed afgesloten en geëvalueerd.

Het maken van heldere keuzes over het participatietraject en goed verwachtingsmanagement zijn van groot belang. Een eenduidig werkproces (participatiewijzer) kan helpen om te komen tot de keuze voor een participatietraject en het niveau van participatie. Deze keuzes moeten open en bij aanvang van het traject toegelicht worden aan de deelnemers.

Meewerken en meebepalen

Betrokkenen krijgen vaak de ruimte om te participeren op het niveau van meeweten, meedenken en steeds vaker meewerken. Dat zij ook mee mogen bepalen is slechts een enkele keer voorgevallen, terwijl heel veel besluiten die wij nemen van directe invloed zijn op hun omgeving. Niet alle trajecten zijn geschikt voor een hoog participatieniveau en het toepassen van een hoog niveau moet geen doel op zich zijn, maar we willen actief op zoek gaan naar ruimte voor een verdergaande inbreng van betrokkenen. Dat kan door binnen projecten op specifieke onderdelen het participatieniveau te verhogen, zoals we dat een aantal jaar geleden hebben gedaan bij de keuze van het straatmeubilair in het centrum van Bilthoven. Het kan ook bij projecten met een bredere scope. Het is dan van belang dat er vooraf duidelijke kaders gesteld zijn door gemeenteraad of college, zodat er ook realistische keuzes gemaakt kunnen worden door de betrokkenen. Zijn de financiën leidend, of is er wet- en regelgeving waar een besluit aan moet voldoen? Dan moeten wij dat inzichtelijk maken voor de deelnemers aan het traject. Een goede keuze kan alleen gemaakt worden als zij over dezelfde informatie beschikken die wij als gemeente nodig hebben om tot een keuze te komen. Voor het besluitvormende orgaan (college of gemeenteraad) ligt hier een uitdaging om hun rol van beslisser te durven loslaten. Zij moeten commitment uitspreken aan de uitkomst van het traject. Dat loslaten zou al vroeg in een beleidstraject of project kunnen, bijvoorbeeld bij de kaderstelling, maar wij willen de komende jaren eerst meer ervaring opdoen met een hoger participatie in een iets later stadium waarbij er al meer richting bepaald is.

Daar waar gaandeweg blijkt dat de belangen van de deelnemers te ver uit elkaar liggen en er geen breed gedragen keuzes uit komen, is het aan het college of de gemeenteraad om de verschillende belangen af te wegen en tot een besluit te komen.

Starten voor de start

Het opstellen van het participatieplan en dan met name het formuleren van een antwoord op de 'hoe' vraag, willen we vaker samen gaan doen met de betrokkenen. De gemeente (college of raad) maakt een keuze voor het participatieniveau, maar over hoe we daar concreet invulling aan gaan geven in de uitvoering, gaan we vaker het gesprek aan. Daarbij kunnen we gezamenlijk met betrokkenen tot spelregels komen over het verloop van een participatietraject. Datzelfde geldt voor het bepalen van het probleem. Ervaren betrokkenen hetzelfde probleem, of lopen zij in de praktijk tegen andere dingen aan? Door al voor de start van een project in gesprek te gaan, ook als nog niet alles helemaal duidelijk is, krijgen we een beter beeld van wat er speelt en waar we met elkaar mee aan het werk moeten.

Overbosch

In de buurt Overbosch in Bilthoven was het riool aan vervanging toe. Aansluitend zou de straat opnieuw ingericht worden. De gemeente organiseerde een bijeenkomst voor bewoners die druk bezocht werd. Het plan van de gemeente was om de straat volgens de richtlijnen van een 30 km buurt in te richten. Kort gezegd kwam dat neer op klinkers en drempels. Een grote meerderheid van de bewoners bleek hier niet blij mee te zijn en liet een heel andere wens horen die tegen de verkeerskundige richtlijnen in ging. Zij wilden asfalt en geen drempels, ondanks het feit dat deze inrichting een groter risico met zich meebrengt dat weggebruikers zich niet aan de maximale snelheid van 30 km per uur zouden houden. De gemeente heeft toen besloten de technische kaders gedeeltelijk los te laten. In een vervolgbijeenkomst zijn drie scenario's aan de bewoners voorgelegd waarbij de inwoners een doorslaggevende stem kregen. De keuze van de bewoners past binnen de financiële kaders en draagt bij aan het woonplezier in de wijk.

Wijsheid van de minderheid benutten

Wij leven in een democratisch land wat er op neer komt dat vaak de meeste stemmen gelden. Maar misschien is de stem van de minderheid ook heel waardevol. Door het toepassen van 'Deep Democracy', wordt die stem gehoord. Bij deze methode gaan we uit van de voorkeur van de meerderheid, maar is er ook aandacht en waardering voor andere opvattingen en ideeën. Met elkaar kun je in een participatietraject dan bekijken welke ideeën van de minderheid de keuze van de meerderheid nog kunnen verbeteren of aanscherpen.

Meer mensen (digitaal) mee laten doen

Mensen zijn vaak bereid om mee te denken over hun directe woonomgeving. Zoals uit de inwonerpeiling blijkt, willen ze daar best wel wat tijd in steken door bijvoorbeeld deel te nemen aan werksessies en aanwezig te zijn bij bijeenkomsten. In de praktijk merken we echter dat dit een bepaalde vaste groep mensen is. Daarmee is het bereik van de participatie smal.

Om toch iedereen in de gelegenheid te stellen een bijdrage te leveren, moeten we inzetten op laagdrempelige participatievormen. We willen mensen vaker de gelegenheid geven om tijd- en plaats onafhankelijk mee te denken, -werken of –beslissen. Dat kan door gebruik te maken van digitale participatiemiddelen. Denk bijvoorbeeld aan een korte enquête of poll die via sociale media gedeeld wordt, of een digitaal forum waarop ideeën gedeeld en beoordeeld kunnen worden. Daarmee kunnen we een bredere groep mensen bereiken, maar kunnen we juist ook specifieke groepen benaderen.

Heel concreet willen we gaan werken met flitspeilingen. Dat zijn korte online vragenlijsten die je uitzet om te meten hoe mensen tegen een bepaald onderwerp aankijken. Je kunt daarmee heel eenvoudig de spreekwoordelijke thermometer in de samenleving hangen. Per onderwerp kunnen we heel breed mensen uitnodigen om de peiling in te vullen, maar juist ook heel gericht bepaalde groepen benaderen door gebruik te maken van doelgroepgerichte advertentiemogelijkheden op sociale media.

In projecten waar we kiezen voor een hoger participatieniveau willen we ook ervaring opdoen met de verschillende digitale middelen die er zijn om keuzes voor te leggen en bijvoorbeeld op voorstellen te kunnen stemmen.

Swipocratie

Jongeren zijn vaak ondervertegenwoordigd als er gesproken wordt over duurzame energie. Jammer, want het gaat over hun toekomst. Om hen bij het onderwerp te betrekken hebben wij in 2018 in samenwerking met Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) en de provincie Utrecht een onderzoek uitgevoerd onder jongeren in de leeftijd van 16 tot 25 jaar. Met de app Swipocratie gaven maar liefst 239 jongeren al 'swipend' hun mening over opties om energie te besparen en duurzame energie op te wekken. Het swipen sluit aan bij de leefwereld van jongeren en zonder al te veel moeite te hoeven doen konden zij hun mening geven. Mede door de inzet van advertenties op Facebook konden we de jongeren gericht bereiken.

Omgevingswet

Over enkele jaren wordt de Omgevingswet van kracht. Met de Omgevingswet worden regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigd en samengevoegd. Participatie is een belangrijke pijler onder de Omgevingswet, maar is altijd maatwerk. Daarom schrijft de wet niet voor hoe de participatie moet plaatsvinden. Er komen wel regels om participatie te waarborgen en het bevoegd gezag moet bij een besluit aangeven hoe de omgeving bij de voorbereiding is betrokken. Daarnaast wordt voor de omgevingsvergunning geregeld dat de initiatiefnemer in de aanvraag moet aangeven of – en hoe – er overleg is geweest met belanghebbenden. Hoe wij hier verder uitvoering aan gaan geven en hoe initiatiefnemers en inwoners hier tegen aan kijken, werken we nog nader uit. We zoeken daarin aansluiting op de kennis en ervaring die al is opgedaan binnen het programma Aan de slag met de Omgevingswet (www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl).

3 Uitgangspunten en aanpak

3.1 Maatwerk en gebiedsgericht

Ieder participatietraject is maatwerk. De participatieaanpak is afhankelijk van het onderwerp, wie betrokken zijn, hoe het onderwerp leeft onder de betrokkenen en de kaders. Ook kan de aanpak per fase van een traject verschillen. Daarom is het van belang om per fase opnieuw een afweging voor participatie te maken.

In de gemeente De Bilt werken we gebiedsgericht. Voor participatie betekent dat, dat we aansluiting zoeken bij de omgeving. Wat in de ene kern een goed aanpak is, hoeft in de andere kern niet succesvol te zijn.

3.2 Representatief en vertegenwoordiging

In ieder traject is het van belang om alle betrokkenen in kaart te hebben. In het traject hebben we oog voor representativiteit van de groep die deelneemt. Daar waar dat niet lukt, houden we daar rekening mee en maken we dit ook duidelijk. Bewonersgroepen zijn geen vertegenwoordiging van de gehele wijk of buurt waarin zij actief zijn, maar zijn voor de gemeente zeker een belangrijke partner met kennis van zaken (collectieve intelligentie). Zij kunnen hun netwerk activeren en vooraf meedenken over een participatie bij onderwerpen die gaan spelen.

3.3 Evaluatie

Bij het afsluiten van een participatietraject evalueren wij het traject samen met alle deelnemers. Evalueren houdt ons scherp op de uitvoering van het beleid. Zo leren we en kunnen we toekomstige trajecten beter vorm geven en komen we in een fase van continue beleidsevaluatie. De evaluatie zal volgens een vaste opzet verlopen.

3.4 Participatiewijzer

De stappen om te komen tot een participatieaanpak staan uitgewerkt in de nieuwe participatiewijzer (bijlage 3). De wijzer is een hulpmiddel voor medewerkers van de gemeente bij het vormgeven van een participatietraject. De wijzer is dynamisch en kan op basis van gebruikservaring en de evaluatie van trajecten aangepast worden.

3.5 Spelregels

De uitvoering van de participatieaanpak verschilt per traject, maar de wijze waarop we daarin samenwerken met de betrokkenen moet eenduidig zijn. Zij moeten weten wat ze van ons kunnen verwachten. Daarom hebben we spelregels opgesteld die voor ieder traject van toepassing zijn. Deze spelregels zijn deels tot stand gekomen in samenwerking met bewonersnetwerken uit de gemeente. Zij hebben op basis van hun ervaring een aantal voorwaarden beschreven voor succesvolle participatie. De uitkomsten hiervan zijn vastgelegd in een verslag (bijlage 4).

Spelregels Participatie

Voor de start

1. Wij betrekken (bewoners) netwerken aan de voorkant in het proces (fase van agendavorming in de beleidscyclus). Ook als de opgave of het probleem nog niet helemaal duidelijk is.
2. Bij projecten met een grote (maatschappelijke) impact *op diverse betrokkenen met uiteenlopende belangen*, stelt de gemeenteraad vooraf het participatieniveau vast. In andere gevallen is dat het college.
3. We gaan voor de start van een traject met betrokkenen in gesprek over hoe het traject er uit zou kunnen zien en wat hun wensen daar in zijn.

Uitvoering

4. Bij de start van een participatietraject wordt expliciet benoemd wat de kaders zijn en welk participatieniveau is gekozen.
5. Bij de start van een participatietraject stellen wij gezamenlijk met de deelnemers spelregels op voor dat traject. Het gaat dan minimaal om spelregels op het gebied van:
 - rollen
 - procedure en doorlooptijd
 - manier van samenwerken
 - manier van contact houden
6. Deelnemers stellen zich open op en luisteren naar elkaar.
7. Wij streven ernaar om in gesprek te gaan met een groep waarin verschillende belangen goed vertegenwoordigd zijn.
8. Wij laten zien wat we doen met de uitkomsten van de participatie en motiveren het als het besluitvormend orgaan (college of raad) afwijkt van datgene wat ingebracht of geadviseerd is.
9. We zijn reëel in de inspanning die we vragen aan deelnemers.
10. Tussentijds wordt het besluitvormende orgaan (college of gemeenteraad) geïnformeerd over de voortgang van het traject.
11. Wij houden gedurende het traject contact met de deelnemers. Als een traject even stil ligt of als er niets te melden is, geven we dit duidelijk aan en maken we concrete afspraken over het vervolg.

Afronding en evaluatie

12. Ieder traject heeft een duidelijke start en een einde. Voor iedereen is duidelijk wanneer een traject is afgerond.
13. Na afloop van ieder traject evalueren wij het traject met de deelnemers, maar ook het interne proces wordt onder de loep genomen.

Gebiedsvisie De Bilt Zuid

Om de discussie over gebiedskwaliteiten en de mogelijke toekomst van het gebied in alle breedte te kunnen voeren is de gebiedsvisie De Bilt-Zuid opgesteld in samenspraak met bewoners en belanghebbenden. Tijdens twee workshops zijn met een kleine groep stappen gezet om tot een visie te komen. Daarbij zijn vooral de kwaliteiten, verbeterpunten en (on)mogelijkheden van het gebied in beeld gebracht. De uitkomsten van deze workshops werden gelijk diezelfde dag breder gedeeld met een grotere groep betrokkenen. Zij konden zien wat er tot stand was gekomen en daar nog op reageren. De groep die meewerkte was compact en was bereid om meer tijd in het proces te steken, maar door de terugkoppeling tijdens de inloopavonden werd de rest van de omgeving ook in staat gesteld om een bijdrage aan het proces te leveren. Zowel de werksessies als de inloopavonden werden goed bezocht en deelnemers herkenden hun inbreng in het eindproduct.

4 Uitvoeringsagenda

Onderstaand zijn de actiepunten op hoofdlijnen benoemd die nodig zijn om het beleid uit te voeren. De uitvoering wordt bewaakt door het kernteam participatie dat bestaat uit de portefeuillehouder, communicatieadviseurs en gebiedsmakelaars.

Naast deze acties zal het kernteam er continu voor waken dat participatietrajecten volgens de spelregels verlopen en de organisatie uitdagen om op zoek te gaan naar ruimte voor participatie.

2019
Intern vergroten bewustzijn participatie en introductie nieuwe participatiewijzer
Ervaring opdoen met hoger participatieniveau (meewerken en meebepalen) in projecten
Opstellen en starten met toepassen standaard evaluatie
Aanpassen communicatieparagraaf in college- en raadsvoorstellen naar communicatie- en participatieparagraaf
Starten met flitspeilingen (korte online peilingen) en aanschaf online enquêtetool
Samenwerking met werkgroep participatie gemeenteraad verder vorm geven

2020
Evalueren gebruik participatiewijzer
Brede dialoog met de samenleving organiseren (geïnspireerd op de Maaltijd van Zeist)
Bewustzijn participatie in organisatie borgen (opleiding en training)

Bijlagen

Bijlage 1	Evaluatie participatietrajecten 2014-2018
Bijlage 2	Inwonerpeiling 2018
Bijlage 3	Participatiewijzer
Bijlage 4	Verslag bijeenkomst bewonersgroepen Spelregels